

РЕЦЕНЗИЯ

**НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД НА РАДИСЛАВ ЙОРДАНОВ
АТАНАСОВ НА ТЕМА „ВЛИЯНИЕ НА ПРАКТИКУВАНЕТО НА
ШАХМАТА ВЪРХУ ПСИХИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ“ ЗА
ПРИДОБИВАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНА СТЕПЕН
„ДОКТОР“**

РЕЦЕНЗЕНТ: ПРОФ. ТАТЯНА ЯНЧЕВА, ДН

Дисертационният труд на Радислав Атанасов е посветен на един важен за теорията и практиката проблем – влиянието на спорта, в случая на шахмата, върху психическото развитие. Макар и често подлаган на изследване и анализ, той не губи своята актуалност. В нашата специализирана литература в областта на шахмата обаче изследванията с подобна проблематика са епизодични. В този смисъл, всяка разработка с подобна тематика е актуална и значима и би обогатила спортната теория и практика.

Дисертационният труд е в обем от 153 страници, включително литературата и приложенията, и отговаря на всички формални изисквания за подобен тип разработка като структура и съдържание. Онагледен е с 45 таблици и 24 фигури.

Като цяло дисертационният труд е написан грамотно и интересно. Работата е сравнително добре балансирана и следва класическата структура – увод и три глави – Теоретична постановка на проблема; Цел, задачи,

методика и организация на изследването; Анализ на резултатите от изследването и Изводи и препоръки.

В теоретичната постановка Р. Атанасов демонстрира много добра ориентация и познаване на проблема, както и изразено лично отношение, което не изненадва като се има предвид богатия опит и подготовка на докторанта в тази професионална сфера. Докторантът има дългогодишен опит като състезател, треньор, лектор и изследовател в областта на шахмата. Радислав Атанасов е завършил специалност психология в СУ „Св. Климент Охридски“, което му дава възможност да вникне задълбочено и професионално в изследваната проблематика.

Теоретичните основи на изследването са изведени на основата на богат литературен обзор (общо 220 източника, от които 167 на кирилица, 24 на латиница и 29 интернет източника). В рамките на 70 страници се разглеждат появата и развитието на шахматната игра и нейните основни характеристики, както и влиянието на шаха върху психичното развитие на състезателите. Анализирано е влиянието на информационните технологии върху моделирането на съвременния образователен и тренировъчен процес в шахмата, както и мястото на компютърните приложения в обучението и подготовката на шахматистите. Изведени са специфичните функции на шахмата.

Съществено място е отредено на обособяването на шаха като спортна дисциплина. Проследена е дългата история на психологията в шаха. Заслужават внимание изведените специфични възможности на шахмата за въздействие върху личността и различните аспекти на нейното психично развитие. Тръгвайки от психологията на дейността, Р. Атанасов извежда

специфичните особености на шахмата като вид спортна дейност. В тази част дисертацията би спечелила при по-голяма терминологична прецизност. Освен това българската школа в психологията на спортната дейност има значими постижение, позоваването на които би обогатило дисертационния труд.

Съществено място в теоретичната постановка заема проблемът за психическата готовност -- нейната същност и структура. Акцентираща се и върху възможността за повишаване на психическата готовност. Работата би спечелила ако се включат и по-съвременни автори.

В края на първа глава Р. Атанасов извежда две работни хипотези.

Като цяло в теоретичната част докторантът демонстрира добра професионална култура и лично отношение към изследвания проблем. Според мен дисертационният труд би спечелил ако се очертае собствената концептуална рамка, която логично да свърже теоретичната част с дизайна на изследването.

Втора глава представя методологията на изследването. Представени са целта, задачите, предмета, обекта, методиката и организацията на изследването. Подробно е описан обекта на изследване. Имам известни бележки по отношение на методиката. Представената комплексна методика включва методи за набиране на информация, методи за измерване на психическата готовност, специализирана методика за въздействие и математико-статистически методи. Трудно може да се приеме в един дисертационен труд да не са посочени авторите на използваните методики, освен ако не са авторски, а в случаи не са. Не е нужно да се включват методи, резултати от които не са представени (наблюдение, беседа). На вътрешното

обсъждане предложих на докторанта да включи в използваните статистически методи и сравнителен анализ, доколкото анализът и интерпретацията на резултатите е изцяло в сравнителен план. Докторантът явно има своите основания да структурира своето изследване и последващ анализ по този начин.

Описана е подробно използваната специализирана методика за въздействие, която включва вербална сугестия, регулация на дишането и кратка психофизическа релаксация. Не става ясно колко време е прилагана. Това е важно, доколкото би ориентирало специалистите в какъв времеви диапазон може да се очаква повлияване на посочените психични параметри.

Трета глава включва анализа и интерпретацията на резултатите. Логично е при използваната комплексна методика да се получат интересни, богати и разнопосочни резултати, добре онагледени. Резултатите от изследването, представени по този начин, потвърждават издигнатите от автора хипотези. Към тази глава имам една препоръка, свързана със статистическата обработка. Резултатите от вариационния анализ са представени подробно и коректно. Оттук нататък обаче анализът се води в сравнителен план. Това предполага адекватен статистически анализ. Така представени данните трудно постигат убедителност. На базата на аритметичната разлика се дава степен на достоверност, което не е твърде коректно. Използването на адекватен сравнителен анализ би осигурило по-голяма убедителност и научна достоверност на получените резултатите.

Представените резултати от корелационния анализ разкриват интересни зависимости между изследваните показатели, които могат да бъдат ценен ориентир в практиката. Подробно е анализирана ефективността на приложената методика за въздействие в обучението по шахмат. Но и тук не са приложени адекватни статистически методи, резултатите от които биха

представили по-категорично и обосновано полезността от нейното прилагане.

Изводите в по-голямата си част са следствие от получените резултати от изследването. В извод № 4 се правят обобщения за показатели, които не са заложили в така предложената методика за изследване (депресивност, обидчивост) и съответно не са представени подобни резултати.

Предложените препоръки са значими за практиката и очертават нови насоки за изследване и анализ, както и обогатяване на възможностите за въздействие.

В дисертационния труд могат да се открият следните научни приноси:

1. Очертана е спецификата на шахматната игра като вид спортна дейност.
2. Изведено е влиянието на шаха върху психичното развитие на състезателите по шах.
3. Реализирано е комплексно проучване с голям брой изследвани лица.
4. Получени са резултати от изследване на една специфична извадка.

Имам и някои технически бележки:

- Цитирането не е в съответствие със стандартите за подобен научен труд.
- Допуснати са и някои терминологични неточности.

Докторантът е представил 4 свои публикации, 2 от които самостоятелни, във връзка с дисертационния труд.

Авторефератът отразява коректно дисертационния труд.

В ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Дисертационният труд на Радислав Атанасов „Влияние на практикуването на шахмата върху психическото развитие“ е актуален, с подчертана практическа стойност. Докторантът демонстрира добра професионална грамотност, умение да демонстрира собствена позиция. Част от получените резултати имат приносен характер.

Направените бележки не омаловажават качествата и приносите на представения дисертационен труд. Като имам предвид посоченото, предлагам на Уважаемите членове на Научното жури да гласуват „За“ присъждане на образователната и квалификационна степен „Доктор“ на Радислав Йорданов Атанасов.

08.06.2017 г.

Рецензент:

(Проф. Т. Янчева, ДН)